

Nr 3.

Ankom till Riksdagens kansli den 5 februari 1913 kl. 12 m.

Utlåtande, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Enligt § 4 i den för bankoutskottet gällande instruktion har utskottet att undersöka och granska riksbankens tillstånd och huru densamma styrd och förvaltd blivt, och bör utskottet därvid med synnerlig uppmärksamhet följa de fullmäktiges åtgärder, som avse metalliska kassans upprätthållande samt myntutväxlingens fortgång och bestånd. Sedan utskottet numera fullgjort detta uppdrag, får utskottet avgiva berättelse över den verkställda granskningen.

För granskningens verkställande har utskottet tagit del av *dels* fullmäktiges i riksbankens allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1912, intill vilken dag ansvarsfrihet beviljats för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, och till början av innevarande års riksdag, *dels* de av vederbörande revisorer avgivna berättelser om verkställd granskning av riksbankens såväl huvudkontors som samtliga avdelningskontors i orterna förvaltning under år 1911, *dels* ock fullmäktiges med utskottets memorial nr 1 till Riksdagen överlämnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1912, ävensom de av styrelserna för riksbankens avdelningskontor i avseende å dessa kontors förvaltning under samma år lämnade redogörelser.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgivningen, in- och utlåningsrörelsen ävensom övrig verksamhet vid riksbankens huvud- och avdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för en närmare kännedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lämnats i de berättelser, vilka avgivits av Riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige, liksom i utskottets förut till Riksdagen avlätna memorial nr 1.

Å sin utlånings- och övriga rörelse under år 1912, har riksbanken erhållit en vinst av kr. 7,057,893:10, nämligen:

			A riksbankens egna kapital.		Å avbetal- ningslåne- fonden.		Summa vinst år 1912.		Summa vinst år 1911.	
			Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Vid huvudkontoret			4,195,165	26	115,999	14	4,311,164	40	3,466,281	19
„ kontoret i Göteborg			339,906	06	101,916	01	441,822	07	510,162	20
„ „ „ Malmö			614,069	06	30,630	42	644,699	48	585,152	96
„ „ „ Falun			—	—	9,658	97	9,658	97	12,406	—
„ „ „ Gäfle			124,525	70	5,502	88	130,028	58	220,314	79
„ „ „ Halmstad			—	—	14,541	86	14,541	86	17,636	41
„ „ „ Härnösand			43,810	11	14,443	69	58,253	80	187,049	25
„ „ „ Jönköping			47,491	02	28,235	87	75,726	89	62,685	99
„ „ „ Kalmar			25,925	70	10,693	24	36,618	94	25,460	87
„ „ „ Karlskrona			11,616	50	23,860	88	35,477	38	43,907	52
„ „ „ Karlstad			68,335	46	6,698	93	75,034	39	53,662	58
„ „ „ Kristianstad			34,110	62	10,657	03	44,767	65	36,500	40
„ „ „ Linköping			57,373	38	25,902	96	83,276	34	81,107	02
„ „ „ Luleå			12,920	47	36,771	93	49,692	40	71,361	94
„ „ „ Mariestad			63,802	83	7,358	94	71,161	77	82,823	83
„ „ „ Norrköping			97,964	50	14,185	17	112,149	67	134,520	62
„ „ „ Nyköping			82,229	23	3,559	93	85,789	16	81,272	09
„ „ „ Sundsvall			171,245	27	12,529	44	183,774	71	208,793	95
„ „ „ Umeå			56,594	71	20,299	99	76,894	70	67,949	78
„ „ „ Uppsala			120,774	87	23,204	76	143,979	63	124,332	90
„ „ „ Visby			45,082	53	28,559	11	73,641	64	63,531	38
„ „ „ Vänersborg			—	—	6,149	97	6,149	97	7,738	87
„ „ „ Västerås			28,502	48	3,191	57	31,694	05	25,415	17
„ „ „ Växjö			—	—	7,087	27	7,087	27	4,590	53
„ „ „ Örebro			224,927	45	11,576	86	236,504	31	190,855	48
„ „ „ Östersund			31,165	97	15,439	53	46,605	50	19,906	53
Kronor			6,497,539	18	588,656	35	7,086,195	53	6,385,420	25
Avgår förlust	år 1911	år 1912								
i Falun	—	5,737: 33								
i Halmstad ..	15,756: 12	14,310: 66								
i Vänersborg	4,162: 36	3,162: 43								
i Växjö	19,607: 83	5,092: 01								
i Östersund ..	34,765: 08	—	28,302	43			28,302	43	74,291	39
Kronor			6,469,236	75	588,656	35	7,057,893	10	6,311,128	86

1:o

I den av Riksdagens revisorer den 30 november 1911 avgivna berättelsen angående riksbanken hade revisorerna under § 40 anført, hurusom revisorerna fäst sin uppmärksamhet å en beträffande riksbankens hus i Stockholm vidtagen åtgärd, hvarigenom i husets granitsockel ^{Ang. borrhålen i riksbankshusets granitsockel m. m.} borrhålen en mängd hål, enligt uppgift i syfte att längs byggnadens västra sida anbringa fasta stöd för klängväxter.

Revisorerna anförde vidare, att de i skrivelse till fullmäktige uttalat sitt beklagande av att utan byggnadssakkunnigas hörande samt i övrigt ingående utredning och noggrant överbäggande av i ovanberörda syfte framställt förslag ifrågavarande ingrepp på riksbankens hus kommit till utförande, ävensom meddelat, att revisorerna föreställde sig, att fullmäktige skulle finna angeläget att låta saken bliva föremål för noggrann utredning samt i avvaktan därå låta inställa de påbörjade arbetena.

Denna utredning hade synts revisorerna böra verkställas af särskilt byggnadssakkunniga samt omfatta icke allenast frågan, huruvida den tilltänkta anordningen att bekläda riksbankshusets granitsockel med klängväxter över huvud taget borde komma till utförande, utan även, oavsett om detta skulle visa sig olämpligt, huru verkningarna av redan skedda åtgärder på ändamålsenligaste sätt kunde undanröjas.

För egen del ville revisorerna i likhet med överintendentsämbetet, vars yttrande i ärendet infordrats och funnes intaget i revisionsberättelsen, draga i tvivelsmål lämpligheten av varje anordning med klängväxter, som kunde dölja riksbankshusets dyrbara och med byggnadens yttre i övrigt samverkande granitsockel. Emellertid hade revisorerna för det dåvarande funnit sig icke kunna avgiva något bestämdt förslag i ärendet, innan sådan utredning föreläge, som i skrivelsen till fullmäktige ifrågasatts, men då överintendentsämbetet förutsatte, att ifrågavarande borrhål skulle på lämpligt sätt medelst ifyllning eller lagning igensättas, hade revisorerna hemställt, att Riksdagen måtte härom fatta beslut samt i samband därmed meddela de bestämmelser, vartill nämnda utredning — vilken syntes kunna för Riksdagen föreläggas — kunde giva anledning.

Sedan, på sätt av § 42 i fullmäktiges berättelse till 1912 års bankoutskott framginge, fullmäktige, vilka emellertid låtit inställa de påbörjade arbetena, hos Svenska teknologföreningens avdelning för husbyggnadskonst hemställt, att avdelningen ville utse tre sakkunniga att verkställa den av statsrevisorerna begärda utredningen och att därefter till fullmäktige

avgiva utlåtande i ämnet, hade fullmäktige i skrivelse den 5 februari 1912 meddelat utskottet, att de av avdelningen valda personerna, arkitekterna Wilh. Klemming, Gustaf Wickman och L. I. Wahlman i en till fullmäktige ingiven skrivelse hemställt,

»att igensättning av en del av hålen i bankbyggnadssockeln måtte få ske vid lämplig väderlek för att därefter under någon tid utröna om dessa igensättningar kunde verkställas så, att de icke verkade störande för ögat,

att prov måtte få företagas med slingerväxternas uppfästande på ett eller annat ställe för att utröna den estetiska inverkan av detsamma samt att kommitterade först därefter finge avlämna det begärda utlåtandet».

Fullmäktige förklarade sig tillika anse, att denna de sakkunnigas hemställan borde bifallas, men att, då statsrevisorernas anmälan i ämnet vore överlämnad till Riksdagens avgörande, fullmäktige funnit sig förhindrade att omedelbart i saken besluta och därför underställde denna hemställan utskottets bestämmande.

Förlidet års bankoutskott förklarade i sitt utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning, att utskottet, som för sin del biträdde de sakkunnigas av fullmäktige tillstyrkta hemställan, ansåge det vara lämpligast att avvakta resultatet av den ifrågasatta utredningen och föreslog därför, att revisorernas ifrågavarande hemställan icke för det dåvarande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Detta utskottets förslag blev ock av Riksdagen bifallet.

Med skrivelse till bankoutskottet den 9 januari 1913 hava nu fullmäktige överlämnat ett av ovannämnda sakkunniga, arkitekterna Klemming, Wickman och Wahlman avgivet yttrande i ifrågavarande ärende, så lydande:

»Hänvisande till vår skrivelse till herrar bankofullmäktige av den 31 sistlidne januari få vi, sedan vi låtit utföra dels igensättning av en del av de i riksbankshusets granitsockel för klängväxters fästande borrarde hålen, dels prov med klängväxternas uppfästande på en del ställen, och sedan vi under sommarens lopp hava iakttagit verkan av dessa anordningar härmed göra följande uttalande. Klängväxterna böra bibehållas, men de böra icke ledas upp över den undre sockeln på andra ställen än å ömse sidor av samtliga fönster- dörr- och ventilationsöppningar i sockelmuren samt i de båda inåtgående hörnen å ömse sidor av det framspringande mittpartiet och på sådant sätt, som de utförda tillfälliga proven ange. Mellan dessa öppningar böra klängväxterna endast ledas upp till en höjd av c:a 20 c.m. under den undre sockelns överkant och där hängas över en horisontellt fästad järnstång anbragt på sätt utfört prov å nämnda mittparti anger.

Vi de öppningar som ligga å ömse sidor vid början av byggnadens halvrunda del böra planteringarna fullföljas på tilltänkt sätt genom jords ifyllande och klängväxters anbringande i därför anordnade avbalkningar samt växternas ledande å förut nämnda horisontala järnstång och därifrån upp på ömse sidor om dessa öppningar i likhet med anordningarna vid de övriga.

De hål som bliva överflödiga igensättas på sätt som de redan försöksvis igensätta och där för planteringarnas fullföljande hål behöva göras iakttages, att de anbringas i fogarna mellan undre och övre sockellivet och mellan övre sockellivet och överliggaren.

Klängväxterna böra 2 å 3 gånger varje år ansas och beskåras.

Ehuru vi icke blivt anmodade att yttra oss om planteringarna i övrigt anse vi oss av estetiska skäl böra framhålla, att en mittför mittpartiet planterad salix bör borttagas samt att buskplanteringarna på ömse sidor om detta mittparti böra förändras så att de komma att bestå av högre buskgrupper vid sidorna och lägre i mitten.

Igensättande av överflödiga hål bör ske med cement blandat med fina korn av grå granit. Före igensättande urspolas de med vatten och efter den ifyllda massans hårdnande hugges den helt lätt i likhet med sockeln.»

För egen del hava fullmäktige förklarat sig icke hava något att erinra mot hvad i berörda yttrande blivt föreslaget.

Av den i detta ärende förebragta utredningen framgår, att de sakkunniga anse slingerväxters uppdragande, på sätt som föreslagits, skola bliva till prydnad för riksbankshuset. *Utskottet.*

Utan att vare sig till- eller avstyrka detta de sakkunnigas förslag håller emellertid utskottet före, att fullmäktige i detta avseende böra åga bestämmanderätt.

Beträffande däremot de sakkunnigas förslag om upptagande av nya borrhål, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka en dylik åtgärd.

Vad slutligen angår de sakkunnigas förslag att en del borrhål böra igensättas, har utskottet icke något att däremot erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med godkännande av vad utskottet sålunda anför, måtte låta bero vid vad i detta ärende förekommit.

2:o.

I § 46 av sin den 30 november 1911 avgivna berättelse angående riksbanken, hade Riksdagens revisorer vidare omförmålt, hurusom vid månadsavslutningen den 28 februari 1911 upptäckts vid avdelningskon-

*Ang. ådömd
ersättnings-
skyldighet
för försking-
ringen vid
kontoret
i Östersund.*

toret i Östersund, att förskingringar och förfalskningar därstädes blivit begångna och att vid undersökning, som företagits, det förskingrade beloppet visats uppgå till 70,350 kronor. Av berättelsen framgick därjämte, att fullmäktige låtit utföra talan mot vederbörande ansvars- och ersättningsskyldiga.

Nu har styrelsen för avdelningskontoret i Östersund i sin den 11 januari 1913 till utskottet avgivna berättelse meddelat, att stärbhusdelägarna efter avlidne verkställande styrelseledamoten vid kontoret Olof Larsson genom Svea hofrätts den 8 december 1911 meddelade, af Kungl. Maj:t den 27 mars 1912 fastställda utslag blivit ålagda ersättningsskyldighet för ett av vissa tjänstemän vid kontoret förskingrat belopp av 70,000 kronor jämte ränta. Genom utdelning från konkursboet efter bemälda Larsson hade hittills influtit ett belopp av 15,000 kronor, som avskrivits å de genom utslaget tilldömda räntor å de förskingrade medlen, men i övrigt hade någon gottgörelse ännu ej erhållits; hvilket utskottet velat för Riksdagen

omförmäla.

3:o.

Ang. verkställda särskilda undersökningar vid avdelningskontor.

I anledning av de här ovan under 2:o berörda förhållandena vid avdelningskontoret i Östersund omnämnde utskottet under punkt 2:o av sitt utlåtande till 1912 års Riksdag angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning, att utskottet i skrivelse till fullmäktige anför, att, ehuru utskottet vore livligt öfvertygat, att fullmäktige icke skulle underlåta att, i hvad på dem ankomme, vidtaga de åtgärder, som i fråga om kontrollen å riksbankens avdelningskontor till äventyrs kunde anses erforderliga, utskottet likväl ansett sig böra framhålla önskvärdheten av att fullmäktige, med begagnande av den i § 45 gällande bankoreglemente dem tillförsäkrade rätt, ville genom tjänstemän i riksbanken med särskild insikt och erfarenhet i räkenskapsföring låta vid de olika avdelningskontoren tid efter annan verkställa undersökningar av mera omfattande beskaffenhet än som lämpligen kunde äga rum vid de inventeringar och undersökningar, fullmäktige själva årligen anställde vid kontoren.

Enligt vad Riksdagens revisorer i sin den 30 november 1912 avgivna berättelse angående riksbanken omförmäلت, hava fullmäktige förklarat sig anse, att den av utskottet ifrågasatta undersökningen borde

verkställas av två tjänstemän, av vilka den ene borde äga specialinsikt i bokföringen och arbetssättet vid avdelningskontoren och därför utses från något av dessa kontor.

Vidare hava revisorerna meddelat, att före revisionens början särskilda undersökningar verkställts vid kontoren i Nyköping och Vänersborg.

I sin till bankoutskottet den 17 januari 1913 avgivna berättelse hava fullmäktige sedermera anmält, att sådana undersökningar jämväl ägt rum vid kontoren i Härnösand och Sundsvall.

Utskottet, som tagit del av innehållet i de över ovannämnda undersökningar avgivna berättelserna, har funnit, att dessa undersökningar skett på ett ändamålsenligt sätt; vilket utskottet härmed velat för Riksdagen

omförmäla.

4:o.

I övrigt har utskottet i den av Riksdagens revisorer avgivna berättelsen ej funnit några uttalanden, som påkalla särskilt yttrande från utskottets sida.

*Riksdagens
revisors
berättelse.*

5:o.

Efter granskning av riksbankens räkenskaper för år 1911 hava Riksdagens senast församlade revisorer i sin därom avgivna berättelse meddelat, att vid riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, revisorerna ej funnit något att anmärka eller erinra, samt att de för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas.

*Ang. till-
styrkan av
ansvars-
frihet.*

De revisorer, som, valda av Riksdagen, granskat avdelningskontorens i orterna förvaltning år 1911, hava likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser, och enär utskottet vid den nu verkställda undersökningen och granskningen av riksbankens tillstånd och huru densamma styrd och förvaltd blivit, funnit, att fullmäktige med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1911 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna, *dels ock* för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1912 till och med den 14 januari innevarande år.

Stockholm den 5 februari 1913.

På bankoutskottets vägnar

I. VON STAPELMOHR.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
herrar *von Stapelmohr, Wijk, Swartz, Neiglick, Carlberg, Hedenstierna, Roos, Ingmansson, Gelotte, Vahlquist, Söderberg, Leander, Jonsson i Gumboda, Erlansson och Sjöblom.*
